

Секція 6

Розвиток гуманітарного простору України в умовах євроінтеграції: соціокультурний вимір

Section 6

Development of humanitarian space of Ukraine in conditions of the European integration: social and cultural dimension

Вовкотруб С.

*студент IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: д-р. філол. наук, професор кафедри
документознавства, інформаційної діяльності
та українознавства Шкіцька І.Ю.*

МАНІПУЛЮВАННЯ В ЗМІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

В умовах демократизації, становлення інформаційного суспільства та глобалізації інформаційних процесів стало очевидним виникнення такого явища, як інформаційна війна. В його основі лежить маніпулювання, яке слугує прихованому впровадженню в психіку жертви цілей, бажань, намірів, відносин або настанов маніпулятора, які не збігаються з актуальними потребами жертви. Це приховане управління людьми та їхньою поведінкою [1, с. 117; 5, с. 56-57].

Метою нашої розвідки є виокремлення й аналіз принципів маніпулювання, використовуваних засобами масової інформації в умовах інформаційних воєн.

Маніпулюванням у широкому розумінні називають такий вид взаємодії між людьми, за якого маніпулятор свідомо намагається здійснювати контроль за поведінкою адресата, спонукаючи його поводити себе в спосіб, прийнятний для маніпулятора: виконувати певні дії, а від інших утримуватись.

За сферою маніпулювання розрізняють: 1) стратегії маніпулювання суспільною свідомістю (у тоталітарному / демократичному суспільстві): а) під час передвиборчих політичних кампаній; б) для реклами товарів і послуг; 2) міжособистісні маніпулятивні стратегії [7, с. 17]. Як бачимо, маніпуляції активно використовують як на рівні масової свідомості, у засобах масової інформації, зокрема в політичному та рекламному дискурсах, так і на міжособистісному рівні.

Складність ідентифікації маніпуляційних технологій полягає в можливості неоднозначних інтерпретацій результатів їх застосування, складності виявлення всіх елементів маніпулятивної програми та доведення навмисності того чи іншого впливу.

У сучасному суспільстві кількість випадків застосування маніпулятивних технологій стрімко зростає. Особливо яскраво це виявляється у ЗМІ. Розглянемо маніпулятивні принципи, які найчастіше мають місце в системі масової комунікації.

Спотворення інформації. Одним з найчастіших прийомів маніпуляції, що трапляється в ЗМІ, є спотворення інформації. Воно може мати різну форму: категоричне твердження, повторення, дроблення. В умовах обмеження часу, а також якщо інформація є сенсаційною чи за відсутності альтернативних джерел інформації, маніпулятивний вплив спотвореної інформації буде успішнішим [1, с. 96].

Фабрикування фактів, або пряме неправдоговоріння. Політики та журналісти часто заявляють, що преса не вдається до прямої брехні: це і дорого, і небезпечно. У різних варіантах повторюється такий афоризм: «Який сенс брехати, якщо того ж результату можна досягнути, дозуючи правду?». Спотворення реальності відбувається частіше шляхом кумуляції незначних відхилень в одному і тому ж напрямі, ніж за допомогою рішучих різновекторних дій. Набагато вигідніше бути чесним, якщо йдеться про факти, ніж їх свідомо замовчувати. При цьому важливо, щоб середньостатистичний одержувач не помітив перекручень [1, с. 97].

Замовчування інформації. Цей принцип дає змогу створити в адресата ілюзію незалежності та плюралізму. Для цього створюється видимість різноманіття ЗМІ за типом організацій, політичним забарвленням, жанрами і стилями – за умови, що це не суперечить головним настановам. В ідеальному випадку вдається створити радикальних опозиційних джерел інформації, які обмежуються в інформаційній боротьбі з режимом і не зачіпають суті головних програм [4, с. 352].

Демократія шуму. ЗМІ широко використовують принцип демократії шуму, який полягає в нейтралізації небажаного повідомлення хаотичним потоком беззмістовної інформації. Г. Шиллер зауважує, що так само, як реклама заважає зосередитися і позбавляє вагомості інформацію, яку вона перериває, так нова техніка обробки інформації дає змогу «заповнити ефір потоками непотрібної інформації, що робить більш складнішими для індивіда і без того безнадійні пошуки сенсу» [6, с. 67].

Маніпулятивна семантика є зміною сенсу слів і понять. Різновидом неправди в пресі є «конструювання» повідомлення з обривків вислову або відеоряду. При цьому змінюється контекст, і ті самі слова використовуються для передачі кардинально нового змісту. Окремі «дециці» повідомлення начебто не є неправдою, але те ціле, зліплене репортером чи редактором, може не мати з дійсністю нічого спільного. Сьогодні політики і преса постійно змінюють сенс слів і правила гри залежно від мети. Політичні евфемізми, що маскують реальне значення явищ, створюють і за допомогою термінів. Цільова аудиторія поділяється на тих, хто знає їх точне значення, і на тих, хто не знає. Проте тут головне те, що терміни магічно діють на свідомість, асоціюючись з авторитетом науки [2, с. 8].

Спрощення та стереотипізація. ЗМІ зіграли важливу роль у «натовпотворенні» в західному суспільстві. Людину маси, продукт мозаїчної культури, створила преса. ЗМІ, на відміну від високої елітарної культури, спрямовані саме на маси, тому були встановлені жорсткі обмеження на складність і оригінальність повідомлень: «Повідомлення завжди повинне мати ступінь зрозумілості, відповідний коефіцієнту інтелектуальності приблизно на десять пунктів нижче середнього коефіцієнта того соціального прошарку, на який розраховано повідомлення» [3, с. 50].

Констатація і повторення. Констатація, чи твердження, означає відмову від обговорення. Масову людину привчають мислити стереотипами, що спричинює поступове зниження її інтелектуального рівня. Цьому слугує також головний метод закріплення потрібних стереотипів у свідомості індивідів – повторення. Цей прийом перетворює повідомлення на нав'язливі ідеї, які унеможливають міркування і формують рефлексії. До того ж при повторенні думка відділяється від свого автора, перетворюючись на очевидне й банальне твердження.

Дроблення. Цей принцип полягає в поділі інформації на окремі складники, щоб читач / глядач не зміг їх поєднати й цілісно осмислити проблему. Існує декілька різновидів дроблення, наприклад статті в газеті розбиваються на частини і розміщують їх на різних сторінках, телепередачі перериваються рекламою, текст містить смуги рекламних повідомлень і т. д. Серйозна інформація «розчиняється в рекламних оголошеннях, комічних трюках, інтимних сценах і плітках» [3, с. 51-52].

Терміновість інформації, що передбачає швидкість передання повідомлення та його актуальність. Відчуття терміновості дає повідомленню більшої впливової сили. Часте оновлення інформації позбавляє її постійної структури. Людина не має часу на осмислення інформації – одні повідомлення витісняють інші, ще новіші [2, с. 8].

Сенсаційність має місце у випадках повідомлення важливої та унікальної інформації, що здатна утримувати увагу публіки. За сенсаціями часто ховають важливі події. Формування сенсаційної новини – кропітка і дорога робота, яку виконують професіонали. Зачарований «несподіваністю» глядач не може провести чітку межу між реальністю та ірреальністю, потрапивши під владу ілюзії достовірності, що особливо яскраво репрезентовано на телебаченні [3, с. 50-52].

Таким чином, маніпулювання є різновидом впливу, що активно використовувані ЗМІ для прихованого впровадження в психіку жертви цілей, бажань, намірів, відносин або настанов маніпулятора. До маніпулятивних принципів, які найчастіше використовуються в системі масової комунікації, належать спотворення, замовчування та дроблення інформації, фабрикування фактів, принцип демократії шуму, маніпулятивна семантика, спрощення та стереотипізація повідомлень, констатація та повторення, терміновість і сенсаційність повідомлень.

Список використаних джерел

1. Варій М. Й. Специфічні форми і методи впливу на електорат. Політико-психологічні передвиборчі та виборчі технології: навч. посіб. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 117 с.
2. Застольська В. В. Маніпуляція як засіб формування ціннісно-нормативних уявлень в сучасних демократичних суспільствах: Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук. №17. 2010. С. 8-12.
3. Нестеряк Ю. Державна підтримка ЗМІ: європейські традиції та українська практика. Вісник Київського національного університету. Журналістика. 2002. №10. С. 50–52.
4. Ноэль-Нойман Э. Общественное мнение. Открытие спирали молчания / пер. с нем., общ. ред. и предисл. Мансурова Н. С. Москва: Прогресс-Академия, Весь Мир, 1996. 352 с.

5. Пирогова Ю. К., Баранов А. Н., Паршин П. Б. Рекламный текст: семиотика и лингвистика. Москва, 2000, С. 56-57.
6. Шиллер Г. Манипуляторы сознанием / пер. с англ.; науч. ред. Я. Н. Засурский. Москва : Мысль, 1980. 78 с.
7. Шкіцька І. Ю. Маніпулятивні тактики позитиву : лінгвістичний аспект : монографія / за наук. ред. проф. В. М. Бріцина. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 440 с.

*Коломієць Г.
студентка IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: д-р філол. наук, професор
кафедри документознавства, інформаційної діяльності та
українознавства ТНЕУ Шкіцька І. Ю.*

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ДІЛОВОДСТВА МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Відповідно до ст. 140 Конституції України місцеве самоврядування є правом та реальною правовою можливістю територіальної громади (мешканців села чи добровільного об'єднання в сільську громаду мешканців декількох сіл, селища та міста) самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Згідно із Законом України «Про затвердження завдань Національної програми інформатизації» одним з найважливіших напрямів створення національної системи інформаційних ресурсів є повсюдне впровадження в діловодство електронного документообігу.

Комп'ютеризація – процес удосконалення засобів збирання, зберігання, оброблення і поширення інформації, що передбачає широке впровадження в роботу комп'ютерної техніки [1]. Комп'ютеризація є дуже важливою складовою процесу інформатизації суспільства, основою технічного удосконалення кожної організації та однією з необхідних умов для підвищення ефективності виконання роботи кожного з підрозділів певної організації.

Під час впровадження нових комп'ютерних технологій у роботу діловодної служби необхідно враховувати:

- доцільність впровадження технічних засобів;
- фінансову спроможність організації;
- наявність обладнаних приміщень для роботи з технікою;
- можливість підготовки та залучення спеціалістів з обслуговування та ремонту техніки.

Закони України передбачають розроблення і впровадження програми заходів щодо впровадження електронних документів, електронного документообігу та електронного цифрового підпису. Так, Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [2] установлює основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів на підприємстві. Закон України «Про електронний цифровий підпис» [3] визначає правовий статус електронного цифрового підпису та регулює відносини, які виникають під час використання електронного цифрового підпису. Дія згаданих законів поширюється на